

Bratři se bránili trpělivostí i dalšími literárními obranami. Také někteří páni se za ně přimlouvali. Žádali pro ně veřejné slyšení. Především hleděl jim ulehčit *Rokycana*. Dostával se však v každém případě do těžké situace. Své vlastní někdejší posluchače a žáky měl vyslýchat jako podezřelý z kacířství. A oni vyslovovali názory, které on aspoň v té určitosti nesdílel. Při své funkci a při svých politických ohledech se jich nemohl ujímat do té míry, jak by si sám přál. Pronásledování však postupně sláblo a posloužilo Bratrům k vnitřnímu upevnění. I jejich počet rostl. V Kunvaldě ani nevěděli, kolik mají spolubratří po různých krajích českých i moravských. Přestávali být pouhým kroužkem závislým na Rokycanovi.

Vůbec bylo zřejmé, že již jejich odchod z Prahy, který snad Rokycana přijal jako ulehčení ve vztahu k nim, způsobil, že se svému mistru vždy více odcizovali, když dřívější velmi častý styk mohl být nahrazován jen občasnými listy. Nová situace vedla Bratry k tomu, že se brali vždy více *vlastní cestou* a jejich společenství nabývalo určitějšího rázu. Utvrzovala se v nich víra, že jsou od Boha vyvoleni k zvláštním úkolům. Ověřovali si únosnost zásady řídit se ve víře a jejím výrazu i v životě samým Písmem a ‚zprávou apoštolskou‘, jak je v Písmu obsažena. Nabývali nezávislosti na svých dotavadních učitelích a samostatnosti vedle příbuzných, byť vznikem starších bratrů a kruhů zbožných lidí. Zakoušeli osobitost vlastního společenství. Pronásledování zvenčí nutně neslo s sebou zvýraznění sborového sebevědomí. Jako údové téhož sboru žijí spolu nejen tak, že se scházejí ke společným bohoslužbám, ale i tím, že si vzájemně pomáhají v křesťanském životě a vytvářejí mezi sebou určitý řád. Společenství řádem podpírané vyžadovalo brzy i určitého roztržení členstva a rozlišení funkcí přidělených těm, kdo mohli vzdělávat a vést sbor, zpravidla rozsáhlé diasporní.

Nejbohatší pohled do řádů bratrských sborů v jejich prvních počátcích podává ‚Spísek starých Bratří‘ obsahující jejich ‚svolení‘, učiněné ‚na horách rychnovských‘ léta 1464. Bylo vyjádřeno asi o tři léta později znovu ve zhuštěnější formě snad jako podklad jednání s valdenskými, kterým měl být tento řád

nabídnut ke společnému následování. Věřoucná základna bratrského společenství je tu vyslovena co nejstručněji, ale přece se vši výrazností: ‚Přede všemi věcmi nejprve o to sme se svolili, abychme se spolu v víře Pána Krista ostříhali a v spravedlnosti ustavovali, kteráž z Boha jest, v lásce přebývajíce, naději měli v Bohu živém.‘ Víru, lásku a naději budou Bratři záhy ve svém bohosloví znovu a znovu vytyčovat jako věci podstatné vedle služebných [slova Božího, svátosti a klíčů] a případných, jimiž jim byly řády církevní. Celé svolení týká se pak života a řádů. Bratři se tu zavazují k životu ctnostnému a pokornému, jenž je ve víře, lásce a naději zakotven. Přislubují, že se budou navzájem vzdělávat a napomínat i napomenutí přijímat. Kdo by té smlouvy nedržel, podléhá kázni: nemůže být ujišťován spasením, pro těžší poklesky bude musít být odloučen od účasti na svátostech, nebo i zjevně ze sboru vyloučen, dokud se nepokaje. Je tu tedy naznačen trojí stupeň kázně. Termín ‚sbor‘, jehož je při třetím stupni užito, znamená zde shromáždění, brzy však bylo přeneseno i na dům, v němž se shromáždění konala. Bratři budou pak velmi určitě odlišovat svůj sbor [‚zbor‘] od ‚kostela‘ husitského či římského a záhy se stane totéž jméno názvem pro obec Bratří a Sester jako protějšek k ‚farnosti‘ či ‚osadě‘ oficiální církve.

Ve sboru mají zvláštní místo kněží, kteří do Jednoty vstoupili a ‚ti, kdož jiné učí‘, tedy laičtí kazatelé typu Řehořova. Obojí jsou zavázáni k příkladnému životu ve skromnosti, bez soukromého majetku. Mají dbát vlastního duchovního růstu a věnovat se duchovenské službě. Vedle toho mají však pracovat ke své obživě a aby měli z čeho udělit bližním, jak po kněžích žádal již Chelčický. Kněží obcházeli skupiny Bratří, v obvodu jejich sborů rozptýlené, v doprovodu ‚tovaryše‘ jako svědka svého obcování. Do duchovenské péče v oblasti jiného sboru neměli se vkládat. Kněz i tovaryš měli i při dočasném zdržení na cestách pracovat rukama. Kněží byli varováni před lakomstvím i před shromažďováním knih. O jejich potřeby, pokud je nestačil uhradit výtěžek jejich vlastní práce, pečoval Bratr zvolený v tom kterém sboru [okrsku] k shromažďování almužen. [Dekrety-D 56 n.]